

Lokaal eigenaarschap - door coöperatief ondernemen

‘Lokaal eigendom’ in de zin van het Klimaatakkoord is de mogelijkheid voor alle inwoners van een gemeente en alle lokale ondernemers om gezamenlijk mede-eigenaar te worden van productie-installaties voor duurzame energie. Bijvoorbeeld een zonneveld of windturbines. Vanaf het begin, zodat zij tevens betrokken worden bij de planvorming, dus ook mede-eigenaarschap in het proces om te komen tot deze installaties. En daarna mede risicodragend in de initiatief-, realisatie en exploitatiefase.

Op tal van plaatsen in Nederland gebeurt dit in de vorm van lokale energiecoöperaties. Een coöperatie is een ‘vereniging gecombineerd met een bedrijf’. Je kunt er als inwoner of ondernemer lid van worden en op die manier meedenken en meewerken aan de energietransitie in jouw directe omgeving. Zo zorgen we ervoor dat de lasten én de lusten van de energietransitie eerlijk verdeeld worden.

Coöperatief ondernemen leidt op twee vlakken tot succes: draagvlak en een financieel vliegwieleffect.

Lokale verankering

‘Lokaal eigenaarschap’ in de vorm van coöperatief ondernemen past in het streven, een zo breed en zo groot mogelijke groep inwoners en belanghebbenden te betrekken bij projecten voor grootschalige energie-opwek. Coöperaties zijn lokaal verankerde inwonersinitiatieven. Ze stimuleren en organiseren betrokkenheid en inwonersparticipatie en zorgen zo voor draagvlak.

Leden praten mee

Een coöperatie geeft stem aan inwoners. Je kunt lid worden van de coöperatie om inspraak te hebben. Alle leden van de coöperatie samen vormen de Algemene Ledenvergadering (de ALV). Dat is het hoogste orgaan in de coöperatie. De ALV stelt het beleid vast van de coöperatie voor deelname in zon- of windprojecten. Dat beleid richt zich in de regel op maximalisatie van het rendement voor de lokale samenleving en niet op winstmaximalisatie voor degenen die investeren.

Leden kunnen financieel participeren

Je kunt als lid van de coöperatie mee-investeren in zon- en windprojecten van de coöperatie maar het is niet verplicht. Andersom wel: wie via de coöperatie wil mee-investeren moet lid worden. Voor je stemrecht maakt het niet uit: ieder lid heeft één stem, ongeacht hoeveel je inlegt. Mee-investeren betekent: geld uitlenen dat je in termijnen krijgt terugbetaald, en waarvoor je een redelijke rente ontvangt. Door de grens voor de minimuminleg niet al te hoog te stellen kunnen ook mensen met een smalle beurs meedoen en profiteren van het rendement.

Inwoners en bedrijven krijgen via hun coöperatie zeggenschap over - en de mogelijkheid om financieel deel te nemen aan de duurzame energieprojecten in hun eigen omgeving. In de coöperatie denken ze mee, beslissen ze mee over de ontwikkeling en exploitatie en profiteren ze mee als mede-eigenaar.

Vliegwieleffect

Lokaal eigenaarschap via een coöperatie heeft een vliegwieleffect: het inwonersinitiatief maakt nieuwe en andere initiatieven financieel mogelijk.

De financiële opbrengsten uit de exploitatie van productie-installaties vallen in de coöperatie. De leden beslissen in de ALV wat er met het rendement gedaan wordt. Een deel daarvan wordt gebruikt om het geleende geld af te lossen en de rente te betalen. Wat er overblijft is ‘winst voor de coöperatie’. Met goedkeuring van de Algemene Ledenvergadering kan die worden gebruikt om te herinvesteren in de energietransitie. Bijvoorbeeld in volgende productie-installaties van de coöperatie.

En ook in andere activiteiten die bijdragen aan duurzame leefbaarheid in de eigen gemeenschap, maar waarvoor anders geen geld zou zijn, of die alleen tijdelijk via gemeentesubsidie kunnen worden betaald. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van een Omgevingsfonds.

Omgevingsfonds

Afgesproken kan worden dat de eigenaren een deel van de opbrengsten uit de exploitatie van productie-installaties afdragen aan een Omgevingsfonds. Stel dat een commerciële initiatiefnemer en de energiecoöperatie samen eigenaar zijn van een project van twee windturbines, dan storten ze ieder een gelijk bedrag in het Omgevingsfonds. Het Omgevingsfonds steunt andere duurzaamheidsinitiatieven en maatschappelijke doelen in de buurt, zoals de wijkvereniging of sportvereniging. Uiteraard binnen de doelstellingen die het Omgevingsfonds bij oprichting meekrijgt.

Een voorbeeld van een succesvolle coöperatie van inwoners en lokale bedrijven is de Burgerwindcoöperatie West-Betuwe. Die gebruikt de winst om meerwaarde voor de omgeving creëren. Bijvoorbeeld een beplantingsplan, breedband internet in het buitengebied, asbestsanering, zonnenvelden. Leden kunnen, naast de besteding van de winst van de coöperatie ook nog 1% van hun rendement afstaan aan een lokale sportvereniging (als deze meedoet). De burgerwindcoöperatie verdubbelt deze inleg om samen een gezonde regio te stimuleren.

Omwonendenregeling

Bij elk grootschalig zon- en windproject hoort een omwonendenregeling. Ongeacht of een coöperatie mede-eigenaar wordt behoren met direct omwonenden afspraken te worden gemaakt over beperking van de overlast. Ook kan worden afgesproken dat omwonenden een financieel voordeel ontvangen uit het zon- of windproject. Wat onder direct omwonenden moet worden verstaan moet uit de gemeentelijke regels blijken.

Vergoedingen voor omwonenden moeten per project worden bepaald. Voorbeelden van vergoedingen zijn geld voor verduurzaming van de woning, korting op groene stroom, of een speciale aanbieding voor aanschaf van zonnepanelen.

Voor windprojecten bestaat er daarnaast nog de gesocialiseerde grondvergoeding. Die is voor grondeigenaren aanpalend aan het perceel waarop de windturbine komt te staan. Zij hebben immers direct te maken met de turbines, maar geen recht op pacht. Gesocialiseerde grondvergoedingen zijn een belangrijk instrument om de baten van een windproject over een bredere groep betrokkenen te verdelen.

Open toetreding als belangrijke voorwaarde

Randvoorwaarden voor lokaal eigenaarschap zijn:

- Coöperatieve vereniging als rechtsvorm
- Lidmaatschap staat open voor iedereen. Er zijn geen onredelijke toetredingsdrempels (bijvoorbeeld in de vorm van veel entreegeld of een hoge contributie)
- Elk lid heeft een gelijke stem
- De coöperatie moet voldoen aan de lidmaatschapsvoorwaarden van de koepelcoöperatie Energie van Utrecht. Dat betekent:
 - o Doelstelling van de coöperatie passend bij de energietransitie die we gezamenlijk als maatschappelijke opgave hebben
 - o Onderschrijven van de principes uit het Charter van verenigingen en coöperaties van burgers voor hernieuwbare energie in Nederland

De essentie van coöperatief ondernemen

'Lokaal eigendom' betekent dus: eigenaarschap van en voor de lokale samenleving door coöperatief te ondernemen. Niet gericht op winstmaximalisatie voor de leden maar op maximaal rendement voor de samenleving. Zo krijgen inwoners en lokale bedrijven naast de lasten óók de lusten van de energietransitie!